

Kraków, 18.08.2023

Dr hab. Piotr Hadrian, prof. UEK
Katedra Marketingu
Instytut Zarządzania
Kolegium Nauk o Zarządzaniu i Jakości
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Pauliny Marii Karolczak pt. *„Fundusze Unii Europejskiej jako instrument zarządzania rozwojem lokalnym na przykładzie gmin wiejskich województwa łódzkiego”*, przygotowanej pod kierunkiem naukowym promotora prof. dra hab. Wojciecha Grzegorczyka i promotora pomocniczego dr Magdaleny Wiśniewskiej

Formalną podstawą sporządzenia recenzji jest pismo Przewodniczącego Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości dra hab. Tomasza Czapli, prof. UŁ, o decyzji Komisji UŁ do spraw stopni naukowych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości, podjętej na posiedzeniu w dniu 22 maja 2023 r., o powołaniu recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Pauliny Marii Karolczak pt. *„Fundusze Unii Europejskiej jako instrument zarządzania rozwojem lokalnym na przykładzie gmin wiejskich województwa łódzkiego”*, przygotowanej pod kierunkiem naukowym promotora prof. dra hab. Wojciecha Grzegorczyka i promotora pomocniczego dr Magdaleny Wiśniewskiej. Podstawą prawną recenzji jest *Rozporządzenie Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora* (Dz.U. z 2018 r. poz. 261 z późn. zm.). Celem recenzji jest ocena czy praca odpowiada ustawowym warunkom i czy uzasadnia nadanie mgr Paulinie Marii Karolczak stopnia doktora nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

Przygotowując ocenę rozprawy kierowano się wymogami dotyczącymi rozpraw doktorskich, które zostały określone w *Ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz.U.2017.1789 t.j.), w zakresie wymogów stawianych pracy doktorskiej określonych w artykule 13.1. oraz *Rozporządzeniu Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego*

trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. z 2018 r. poz. 261 z późn. zm.). W art. 13.1. Ustawy zapisano wymaganie, by rozprawa doktorska wykazała „ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej”, „umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej” i „powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego”. Do szczegółowej oceny pracy doktorskiej przyjęto kryteria dotyczące zasadności wyboru problematyki badawczej i tematu pracy, sposobu sformułowania celów i hipotez badawczych, wykorzystanych źródeł informacji i zastosowanych metod badań, struktury pracy i podziału jej treści, zawartości merytorycznej pracy i jej strony formalnej. Ostateczną ocenę pracy zawarto w konkluzji kończącej recenzję.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska liczy 339 stron, na które składają się wstęp, trzy rozdziały, podsumowanie i wnioski, załączniki, mapa, bibliografia, spis tabel, spis wykresów, streszczenia w języku polskim i angielskim.

1. Wybór problematyki badawczej i tematu pracy

Przedmiotem rozważań i badań przedstawionych przez Autorkę rozprawy doktorskiej są instrumenty polityki Unii Europejskiej wykorzystywane jako stymulant lokalnego rozwoju, w szczególnym odniesieniu do gmin wiejskich województwa łódzkiego. Problematyka środków udostępnianych w ramach polityki Unii Europejskiej różnego rodzaju podmiotom, ich zakres, wielkość, dostępność a ostatecznie poziom wykorzystania, stanowi bez wątpienia bardzo ważne zagadnienie, które może być przedmiotem badania naukowego z różnych perspektyw i w różnych wymiarach. Szczególnie jest to ważna kwestia dla potencjalnych beneficjentów tych środków, którzy na podstawie dotychczasowych doświadczeń ich odbiorców mogą przyjąć właściwą postawę wobec nich i strategię ich pozyskiwania, wzmacniających szansę na wykorzystanie ich jako istotnego czy wręcz kluczowego czynnika rozwoju. O ile rozbudowana sprawozdawczość dotycząca szeroko pojętej polityki UE, wszelkich działań i projektów realizowanych w jej ramach, pozwala na w miarę rzetelne i obiektywne zapoznanie się z dotyczącymi ich faktami, o tyle głębsza analiza tych faktów, uwzględniająca różne punkty spojrzenia, odmienne perspektywy badawcze, szczegółowe problemy, stanowi otwarte pole badawcze (lukę badawczą), które Autorka starała się w pewnym zakresie zagospodarować.

Dostrzeżona przez Autorkę luka – ocena Funduszy UE jako stymulatora rozwoju terenów wiejskich, w szczególności województwa łódzkiego (s. 11) – została prawidłowo zidentyfikowana, co w konsekwencji wyznaczyło kierunek podjętych badań. Można zatem stwierdzić, że Autorka wykazała się umiejętnością samodzielnego i prawidłowego sformułowania zasadniczego problemu naukowo-badawczego, a przedstawiona do recenzji rozprawa wypełnia pewną lukę w zakresie poruszanej problematyki.

2. Cele, problemy i hipotezy badawcze

Głównym celem pracy, nie zapisanym *expressis verbis*, była ocena poziomu i procedury wykorzystywania Funduszy UE przeznaczonych na rozwój lokalny. Tak rozpoznany cel rozprawy został wyrażony w postaci celów bardziej szczegółowych (s. 11), które jednak wydają się niewłaściwie uporządkowane. W odczuciu recenzenta, Autorka nie dostrzega różnicy między metodyką całej rozprawy, a metodyką własnego badania empirycznego. Można to zauważyć zarówno w opisie metodyki rozprawy (s. 11-13), jak i metodyki badania własnego (s. 155-159). To dość istotny mankament, być może wynikający z nie dość zgrabnego redakcyjnie i literacko ujęcia zagadnień metodycznych. Doktorantka od strony formalnej właściwie sformułowała tezę główną rozprawy, natomiast już problemy badawcze, zwerbalizowane w formie pytań badawczych, dotyczą *stricto* badania empirycznego. Częstkowe hipotezy zostały sformułowane dopiero w opisie metodyki badania własnego (s. 158-159), w zakresie niewystarczającym w stosunku do przedstawionego zarówno we wstępie (s. 11), jak i w rozdziale badawczym (s. 158) zestawu badanych problemów – trzy hipotezy przy 7-9 pytaniach badawczych. Warto te kwestie metodyczne przemyśleć i uporządkować, wzbogacając swoją wiedzę na temat metodologii nauki, przede wszystkim w obrębie nauk społecznych.

Realizacji celów pracy, rozwiązania problemów badawczych i weryfikacji hipotez została podporządkowana treść pracy oraz zakres wykorzystanych metod badawczych. Autorka, chociaż znowu zabrakło jednoznacznych stwierdzeń w opisie metodyki rozprawy, w części teoretycznej posłużyła się metodą studiów literaturowych, analizy krytycznej treści, a realizując własne badanie, metodą badań ankietowych. Wyboru metody i techniki badań ankietowych Doktorantka dokonała w sposób świadomy, uzasadniając i oceniając przydatność przyjętego rozwiązania w poszukiwaniu odpowiedzi na postawione pytania badawcze (s. 12-13; 159-160). Autorka w rzeczywistości podjęła się pełnego badania jednostek populacji badanej (gminy wiejskie województwa łódzkiego, N=133), co ostatecznie

zakończyło się zebraniem w kolejnych etapach odpowiedzi od reprezentantów, odpowiednio, 74,4% jednostek populacji badanej (1 etap badania) oraz 59,4% jednostek (2 etap). Są to niewątpliwie odsetki jednostek populacji badanej pozwalające uznać reprezentatywność przeprowadzonego badania. Przedstawiony kwestionariusz badawczy (Załączniki) jednoznacznie identyfikuje zakres oraz formę zbierania danych pierwotnych, które stanowiły podstawę prowadzonych przez Doktorantkę analiz i ostatecznie formułowania wniosków badawczych.

Można stwierdzić, że mimo dostrzeżonych mankamentów opisu metodyki, Autorka w stopniu zadawalającym zastosowała metody naukowe w przygotowaniu części teoretycznej rozprawy (studia literaturowe pozwoliły na stworzenie wystarczającej podstawy prowadzenia rozważań empirycznych, zaprojektowania i przeprowadzenia własnego badania) oraz przygotowała i przeprowadziła badanie pierwotne, zbierając materiał źródłowy. Niepokój wzbudza wartość zebranego materiału źródłowego, w kontekście weryfikacji przedstawionych hipotez badawczych.

3. Źródła informacji

Dysertacja jest rezultatem rzetelnie przeprowadzonych studiów literaturowych, które w odniesieniu do wielu poruszonych zagadnień (rozdział 1 oraz 2 – do 2.6) mają pogłębiony charakter. Autorka w Bibliografii przedstawiła 178 pozycji literaturowych (w rzeczywistości ze względu na powtórzenia jest ich co najmniej o 4 mniej) oraz 4 akty prawne. Doktorantka w Bibliografii nie ujęła wszystkich przywoływanych w tekście źródeł, szczególnie tych wykorzystanych w części empirycznej pracy, odnoszącej się do województwa łódzkiego oraz wykorzystywania funduszy w badanych gminach. Między innymi tak kluczowych dla przedstawionych wywodów, jak „Szczegółowy opis Osi Priorytetowych ...” dla obu analizowanych perspektyw czasowych, strony internetowe prezentujące aktualności dotyczące funduszy w badanym województwie (źródła wielu tabel) To istotny mankament tego zestawienia. Około 1/6 spośród przedstawionych w Bibliografii źródeł to pozycje obcojęzyczne, głównie anglojęzyczne (kilka niemieckojęzycznych). Źródła są aktualne – ponad 1/3 spośród wykorzystanych pozycji literaturowych została opublikowana po 2014 roku. W wielu przypadkach opis bibliograficzny jest niekompletny lub niekonsekwentny, w stosunku do przyjętej w opisie sekwencji informacji.

Ostatecznie dobór źródeł informacji z perspektywy postawionych celów pracy można ocenić

pozytywnie. Przedstawione w dysertacji rozważania, ich głębokość (w warstwie teoretycznej) i rozległość (w warstwie empirycznej), świadczą o dociekliwości i pracowitości Doktorantki jako badacza, który wykazał się względnie poprawną znajomością warsztatu badawczego.

4. Struktura i podział treści

Praca składa się z trzech rozdziałów, o istotnie zróżnicowanych objętościach – rozdz. 1, teoretyczny, liczy 55 stron, rozdz. 2 – 85, a rozdz. 3 aż 145 stron. Szczególne rozbudowanie rozdziału trzeciego w pewnym stopniu uzasadnia specyfika i znaczenie zawartych w nim treści. Autorka prezentuje wyniki rozbudowanych i kluczowych dla całej pracy badań bezpośrednich, ale są one poprzedzone prezentacją wykorzystania środków unijnych w okresie 2007-2020 w skali całej Polski (podrozdz. 2, s. 161-187), co mogłoby stanowić bardzo dobre zwieńczenie rozdziału 2 i tym samym pewne zrównoważenie ich objętości. Doktorantka w sposób niekonsekwentny oznaczyła wydzielone w strukturze dysertacji części prowadzonych rozważań. O ile w rozdziałach 1. i 3. podrozdziały oznaczyła pojedynczymi symbolami numerycznymi (1, 2, ...), a wyszczególnione w ich ramach punkty podwójną numeracją (1.1, 1.2, itd.), o tyle w rozdziale 2. zastosowała dla oznaczenia podrozdziałów od razu numerację podwójną – 2.1, 2.2, itd. To wprowadza pewien chaos w identyfikacji poszczególnych fragmentów dysertacji. W rozdziale 2. aż prosi się o wyodrębnienie osobnych podrozdziałów dla RPO WŁ 2007-2013 oraz RPO WŁ 2014-2020, a w ich ramach wyodrębnienie punktów poświęconych kolejnym rozważanym kwestiom – założenia, programowanie, finansowanie, realizacja. Wyodrębnienie w tym rozdziale (drugim) aż 12. podrozdziałów nie wydaje się korzystne dla odbioru treści dysertacji. Błędem redakcyjnym jest także zapisywanie w obrębie jakiejś części (np. podrozdziału) fragmentu tekstu, który nie jest przypisany do żadnego elementu jego struktury (patrz: podrozdziały 1. i 2. w rozdziale 1), czy wyodrębnianie w danej części jednego podrzędnego elementu strukturalnego (patrz: rozdział 4, pkt. 4.1.6 oraz 4.2.6 – w dysertacji błędnie opisany jako 3.2.6; błędne oznaczenia zaczynają się od punktu 4.2.4 /3.2.4).

Autorka w sposób prawidłowy starała się dokonać podziału treści pracy pomiędzy poszczególne rozdziały i punkty, by logiczna konstrukcja i zawartość poszczególnych części służyła realizacji celów pracy. Generalnie kolejność poruszanych zagadnień i wątków w ramach wydzielonych rozdziałów (rozd. 1 teoretyczny, rozdziały 2 i 3 empiryczne) można uznać za właściwą.

Jaśkiewicz

5. Zawartość merytoryczna rozprawy

We wstępie Doktorantka w wystarczającym stopniu uzasadniła wybór tematu dysertacji podkreślając m.in. znaczenie funduszy UE dla rozwoju poszczególnych krajów członkowskich oraz ich regionów, generalne zasady prowadzonej w tym zakresie polityki, instrumenty wykorzystywane w kolejnych okresach budżetowych UE. W opisie pierwszego z wątków Autorka używa określenia „Wielkie Rozszerzenie Unii” (pisane z dużej litery, jak nazwa własna), które wydaje się nieuzasadnione (później powtarza się w rozdz. 1.). Chodzi rzeczywiście o największe (spośród sześciu dotychczasowych) rozszerzenie grona członków UE, ale stosowanie tego określenia wydaje się przesadzone. Doktorantka wskazała istniejącą lukę badawczą związaną z oceną wykorzystania RPO w dwóch okresach – 2007-2013 i 2014-2020. Zaprezentowała cele pracy, pytania badawcze, tezę główną oraz sposób realizacji postawionych celów i weryfikacji hipotezy poprzez prowadzone własne badanie empiryczne. Kończącym elementem jest krótka prezentacja struktury dysertacji tj. zawartości poszczególnych trzech rozdziałów oraz zakończenia (w rzeczywistości mającego tytuł „Podsumowanie i wnioski”).

Pierwszy podrozdział rozdz. 1. dysertacji (od s. 15) poświęcono regionalnym uwarunkowaniom rozwoju lokalnego, w tym rozważaniom dotyczącym takich kategorii pojęciowych, jak rozwój (w tym mierniki i wskaźniki rozwoju), region (w tym jego rodzaje, charakterystyki), rozwój lokalny (w tym jego uwarunkowania i kreowanie). Przedstawione rozważania mają charakter syntetyczny, są klarowne, logiczne oparte na dobrze dobranych i zaprezentowanych źródłach. Pogłębione studia literaturowe pozwoliły Autorce na identyfikację podstawowego dorobku naukowego w zakresie rozważanych pojęć, jednak nie zajmuje Ona wobec niego swoje stanowisko, co powinno stanowić wyraz krytycznego podejścia do poglądów różnych przytaczanych autorów.

W podrozdziale 2. (od s. 47) Autorka zaprezentowała istotę wybranych teorii rozwoju lokalnego i regionalnego. Trochę dziwi, że zaprezentowane wstępnie teorie (s. 48) zostały następnie w poszczególnych punktach podrozdziału zaprezentowane w innej kolejności. Ich prezentacja jest nierównomierna, jedne są szerzej scharakteryzowane, inne bardzo enigmatycznie (szczególnie teoria bazy ekonomicznej). Warto było bardziej proporcjonalnie potraktować każdą ze wskazanych teorii.

Podrozdział 3. Autorka poświęciła czynnikom i barierom rozwoju lokalnego (chyba bardziej

właściwy tytuł to „Stymulanty i bariery ...”). Rozważania mają charakter uporządkowany, względnie pogłębiony, ale znowu brakuje własnych konkluzji Autorki, pewnych elementów syntetyzujących przedstawiane poglądy innych autorów. W dysertacji pojawiają się pierwsze obiekty graficzne, których sposób przywoływania (tu, inna numeracja w podpisie obiektu, inna w przywołaniu) oraz konstrukcja (tu, zbyt rozciągnięty edycyjnie zapis źródła, format tabel) będą istotnym problemem w dalszych częściach dysertacji

Generalnie można pozytywnie ocenić prowadzony w tym teoretycznym rozdziale dobór poszczególnych rozważanych zagadnień i wątków, formę ich prezentacji oraz względnie pogłębiony charakter wyводу. Z pewnością, przy rozważaniu tak kluczowych kategorii pojęciowych, zarówno zakres rozważań, jak i ich głębokość determinują wykorzystane źródła. Autorka dokonała pewnego ich wyboru, należy przypuszczać, że nie na drodze systematycznego przeglądu literatury, ale doboru przypadkowego. Można uznać takie rozwiązanie i zaakceptować. Szkoda jednak, że Doktorantka nie zapisała własnych uwag krytycznych dotyczących tej problematyki, albo przynajmniej nie wyraziła jednoznacznie swojego stanowiska względem omawianych treści, Na przykład, które z opisywanych teorii rozwoju wydają się Jej najlepiej odwzorowywać sytuację rynków lokalnych, regionalnych? Które są najbardziej wartościowe? Które bariery i stymulanty wydają się Jej kluczowe w sytuacji polskich jednostek lokalnych i/lub regionalnych? Tego rodzaju konkluzje zdecydowanie podniosłyby wartość dysertacji.

Rozdział 2 (od s. 70) został poświęcony problematyce polityki regionalnej/strukturalnej UE – założeniom, celom, instrumentom, dylematom oraz sposobom zarządzania i finansowania. W drugiej części tego rozdziału (pkt. 2.6-2.12; s. 90-154) Doktorantka zaprezentowała Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013 oraz w analogicznym układzie na lata 2014-2020. W pierwszej części Autorka w oparciu o wtórne materiały źródłowe opisała wskazane wyżej wątki – klarownie, w sposób względnie pogłębiony (jak w komentarzu wyżej, współmiennie do wykorzystanego materiału źródłowego). Pkt. 2.5 poświęcony Programowi LEADER mógłby być fragmentem pkt. 2.2, poświęconego instrumentom polityki regionalnej – Autorka nie uzasadniła jego wyeksponowania w formie osobnego elementu struktury dysertacji.

Od punktu 2.6 następuje bezpośrednie nawiązanie do regionu jakim jest Województwo Łódzkie. Brakuje podstawowych danych, charakterystyk tej jednostki samorządu terytorialnego. Pewnie Autorce prezentacja takich informacji wydała się po prostu zbyteczna,

nie mniej był to właściwy moment na prezentację podmiotu, którego przypadek stanowi centralny element przedstawionej rozprawy. Opis RPO WŁ 2007-2013 i 2014-2020 systematyczny, ustrukturyzowany, prezentujący poszczególne Osie Priorytetowe w zasadzie na podstawie pojedynczych źródeł (nie zapisanych w spisie bibliograficznym?!?). Edycyjnie opis zbyt rozwleczony – szkoda, że Autorka nie zastosowała pewnych rozwiązań syntetyzujących np. tabel, grafów, dla zobrazowania całokształtu tych instrumentów. Suchy opis tekstowy jest nużący i mało atrakcyjny (choć merytorycznie poprawny). Poważnym błędem merytorycznym (i formalnym) jest sposób zapisu wartości liczbowych rozbitych na kolejne wiersze zapisu tekstowego (zobacz: s. 123/124, 126) – to niedopuszczalne! Mankamentem formalnym – choć wiąże się z tym kwestia merytoryczna, jest używanie w opisie czasu teraźniejszego lub przyszłego (!?), a nie przeszłego, w stosunku do instrumentów (programów), które były realizowane w minionych latach i są już zamknięte! Brak czujności w tym względzie niedobrze świadczy o świadomości wypowiedzi Doktorantki.

Rozdział 3 ma kluczowe znaczenie dla całej dysertacji. Prezentuje metodykę badań własnych zebrane dane pierwotne oraz ich analizę, a także konkluzje badawcze. Pewne problemy dotyczące opisu metodyki badań (podrozdział 1) zasygnalizowano już w punkcie 2 recenzji. Na stronie 157 znajduje się adnotacja autorska (która nie powinna się znaleźć w tekście), a tym samym nieuzupełniona treścią merytoryczną wypowiedź Autorki. Sam opis przeprowadzenia badań nie jest do końca klarowny. Doktorantka pierwsze badanie przeprowadziła w okresie 03-06.2020 r., a więc już w zasadzie po zamknięciu aplikacji do programu na lata 2014-2020. Czy ten czas badania wykluczał jednoczesne zebranie informacji na temat programów na lata 2007-2013 i 2014-2020? Czy były inne przyczyny prowadzenia badania w dwóch etapach (powtórzenie badania w miesiącach 01-05.2023 r.)? Doktorantka niezbyt jasno opisuje tę kwestię. Bardzo ważna jest świadomość Doktorantki dotycząca weryfikacji przygotowanego narzędzia badawczego i tym samym potrzeba przeprowadzenia badania pilotażowego (badanie reprezentantów 10 gmin). To bardzo ważny element poprawnie prowadzonego procesu badawczego.

W podrozdziale 2 Autorka prezentuje zebrany materiał wtórny dotyczący wykorzystania środków unijnych w Polsce w latach 2007-2020, w przekroju 16 województw, dwóch perspektyw czasowych (2007-2013 i 2014-2020), wybranych obszarów przedmiotowych wsparcia funduszami UE. W przedstawionym materiale (który, jak zapisano wyżej powinien

raczej stanowić element rozdziału 2.) wszystkie przekroje są wymieszane z sobą. O ile wymiar administracyjny województw i dwóch perspektyw czasowych jest dość jednoznacznie identyfikowalny i przedstawiony całościowo, o tyle rozważania dotyczące przedmiotowych obszarów wsparcia mają charakter przypadkowy, chaotyczny i bardzo selektywny. Ma się wrażenie, że co się przypadkiem trafiło w źródłach, o tym Doktorantka napisała. Dodatkowo niepotrzebnie Autorka starała się w tym podrozdziale eksponować województwo łódzkie. Kwestią zasadniczą jest natomiast niezgodność danych prezentowanych w tabelach oraz opisach tekstowych. Z czego wynikają różnice (ogromne, nie mogące być wynikiem drobnych nieścisłości przeliczeniowych)? Autorka zupełnie nie zwraca na to uwagi, co jest poważnym mankamentem tej części rozważań. Na to wszystko nakładają się dość istotne problemy formalne – brak powołania tabel oraz ich fatalna (w opinii recenzenta niedopuszczalna) edycja (o tym w kolejnym punkcie).

Podrozdział 3 prezentuje gminy biorące udział w badaniach własnych Doktorantki, w przekroju powiatów województwa łódzkiego i dwóch badanych perspektyw czasowych RPO (utożsamionych z dwoma etapami badania). Autorka określa charakter gmin (miejskie, wiejskie, mieszane), a w odniesieniu do gmin wiejskich ich wielkość przestrzenną (wyrażoną w km²) i liczbę mieszkańców. To istotna prezentacja (czasami nazbyt szczegółowa np. tab. 3.10, s. 193/194; tab. 3.12 s. 195/196), a każda z prezentowanych charakterystyk badanych jednostek intuicyjnie wydaje się bardzo istotna dla uświadomienia sobie ich potencjału i znaczenia dla całego województwa. Ale intuicja powinna być w przypadku rozprawy naukowej wsparta jakimiś poważniejszymi argumentami, których w tym przypadku zabrakło. Dlaczego te charakterystyki, a nie inne?

Podrozdział 4 (100 stron!; trzeba było podzielić na badane perspektywy czasowe!) prezentuje wyniki badania dotyczące wskazanych w metodyce badania problemów badawczych: aktywności gmin wiejskich w zakresie aplikowania o środki RPO (4.1.1 i 4.2.1), rozwiązań strukturalnych w zakresie obsługi projektów RPO (4.1.2 i 4.2.2), współpracy z podmiotami zewnętrznymi (4.1.3 i 4.2.3), oceny procedury naboru do projektów RPO (4.1.4 i 3/4/2.4), oceny zmiennych wpływających na pozyskiwanie środków z projektów RPO (kompetencje pracowników, ich wykształcenie – 4.1.5 i 3/4/2.5), wykorzystania funduszy (obszary przedmiotowe – 4.1.6 i 3/4/2.6). Przyjęta struktura podrozdziału trochę porządkuje materiał, ale nie do końca, biorąc pod uwagę liczne niedoskonałości formalne i merytoryczne sporządzanego zapisu. Doktorantka prezentuje w różnych ujęciach opisowych, -

tabelarycznych, a czasem i graficznych (niepotrzebnie powielając te same informacje) rozkłady zebranych danych – odpowiedzi na zadane w kwestionariuszu badawczym pytania. Niestety forma prezentacji nie sprzyja jej czytelności – konstrukcja tabel (opis danych w boczku i główce, łamanie tabel na stronach (zobacz: tab. 3.64, s. 259/260, kuriozalne rozwiązanie! nagłówek tabeli na jednej stronie (tylko), wszystkie dane na drugiej). Wątpliwości budzą niektóre prezentowane parametry np. z zapisu na stronie 243 (tab. 3.51) wynika, że w RPO WŁ 2007-2013 wnioski składały 73 gminy, a korzystały z funduszy tego RPO 93 gminy (tab. 3.14, s. 198)? Liczenie odsetka gmin, które pozyskiwały środki od liczby wszystkich badanych gmin, bez odrzucenia tych, które o takie środki nie aplikowały, ma sens? Takich wątpliwości jest o wiele więcej. Pod względem edycji i redakcji pozytywnym wyjątkiem tej części pracy jest punkt 3.3 (w zasadzie 4.3, od s. 282), przedstawiający porównanie wyników badań gmin wiejskich w odniesieniu do porównywanych perspektyw czasowych RPO. Nie wszystko tu doskonale, ale o wiele poprawniejsza merytorycznie i technicznie prezentacja niż w punktach wcześniejszych.

Generalnie można stwierdzić, że Doktorantka zebrała ciekawy i obszerny wtórny i pierwotny materiał źródłowy, ale sposób jego prezentacji oraz dokonane obliczenia analityczne nie są w pełni poprawne. Zasadniczy jednak problem tkwi w tym, czy zebrane informacje w rzeczywistości pozwalają osiągnąć założone cele i zweryfikować postawione hipotezy. W opinii recenzenta byłoby to możliwe, gdyby Autorka dokonała bardziej wnikliwej analizy zebranego materiału (przede wszystkim zbadała statystyczne korelacje między analizowanymi zmiennymi). W obecnym stanie prezentowanego materiału empirycznego (statystyczne rozkłady odpowiedzi), przedstawione przez Autorkę konkluzje i wnioski są pewną nadinterpretacją, niewłaściwą z punktu widzenia prowadzenia badań naukowych. Czasem Autorka czyni to dość delikatnie (zobacz: s. 205 „...można wnioskować, że może ona mieć niewielki wpływ ...”), ale zdarzają się też wnioski bardzo silne (zob: s. 219 „...częstotliwość aplikowania o środki unijne jest głównym czynnikiem poszukiwania pomocy ...”) budzące wątpliwość. Niewątpliwie istotnym i bardzo ciekawym materiałem źródłowym są zebrane przez Autorkę wypowiedzi jakościowe na temat m.in. czynników powstrzymujących gminy przed aplikowaniem o środki RPO (s. 209-210), rozwiązań strukturalnych w obsłudze aplikacji i obsługi RPO (s. 214-217, 217-218), argumentów przemawiających za korzystaniem z pomocy firm konsultingowych w procesie aplikowania o fundusze RPO (s. 222-224, 261-262). Wydaje się, że głębsza analiza zebranego materiału jakościowego, mogłaby stanowić istotną część prowadzonego postępowania badawczego

i byłaby bardziej bezpieczna, bo nie podlega takim rygorom, jak analiza ilościowa. Ale jednak taka prezentacja jakościowa wymaga należytej uwagi, przemyślenia i właściwego podania. Zaprezentowane w pkt. 4.1.6 i 3/4/.2.6 przykłady projektów, na które udało się pozyskać środki z RPO nie są najlepsze (dlaczego te projekty przypadek, czy jakieś głębsze uzasadnienie?).

Podsumowanie i wnioski to ważna część rozprawy, w której Autorka przypomniała raz jeszcze cele, problemy badawcze i hipotezy, przedstawiając ostateczną ich weryfikację. Tak jak zapisano powyżej, weryfikacje te nie w pełni mają podstawy w prezentowanym materiale empirycznym. Na uwagę zasługuje aplikacyjność wyników badań. Autorka zamieszcza kilka rekomendacji, cennych dla podmiotów ubiegających się o środki z funduszy UE. Nie mają one odkrywczego charakteru, ale można je traktować jako potwierdzenie pewnych skutecznych rozwiązań w rozpatrywanym obszarze działań jednostek samorządu terytorialnego.

5. Formalna strona dysertacji

Rozprawa została przygotowana w sposób niezbyt rzetelny. Co prawda rozważania są zapisane w sposób komunikatywny i przejrzysty, a Autorka zachowuje logiczny ciąg wywodów i posługuje się poprawnym słownictwem. Natomiast strona formalna budzi wiele zastrzeżeń. Sprawia wrażenie tekstu złożonego pod presją czasu (terminu), co nie pozwoliło na spokojne jego przeczytanie, z dystansu oraz właściwe zredagowanie (to szczególnie dziwi, bo wiele poprawek technicznych dotyczących treści można wprowadzić w programach edytorskich automatem jednocześnie dla całej treści). Wiele z uwag formalnych zostało już wskazanych we wcześniejszych fragmentach recenzji, dlatego poniżej zapisano raz jeszcze tylko niektóre z dostrzeżonych mankamentów:

- błędna numeracja punktów w opisie struktury rozdziału 4 (od 4.2.4), s.4,
- błędne, niekonsekwentne zapisywanie przedziału lat 2007-2013, 2014-2020 (w całej pracy),
- błędne używanie czasu teraźniejszego i przyszłości w opisie zagadnień z przeszłości,
- zapis treści w rozdziale 1 nie oznaczonej w strukturze rozdział, s. 15-18, 47-49
- zły zapis źródeł w tabelach i rysunkach – za duża czcionka, za duży odstęp między wierszami (w całej pracy),
- zła edycja tabel – za duża czcionka, za duży odstęp między wierszami (w całej pracy), to powoduje nadmierną wielkość obiektów, które trudne są wtedy do osadzenia na

jednej stronie tekstu (łamanie tabel na stronach); złe opisy i edycja parametrów w główkach i bocznych tabel (szczególnie w rozdziale 3),

- nie klarowne używanie pogrubień tekstu, np. s. 85,
- niekonsekwentna numeracja obiektów graficznych np. rys. 1.0.1, s. 58; tab. 2.0.1, s. 93,
- niepotrzebne interlinie między podpunktami w rozdziałach (rozwlekły tekst), np. podrozdz. 2.6 i kolejne,
- niedopuszczalny zapis wartości liczbowych rozdzielonych między wierszami, s. 123/124, 126,
- brak przywołania obiektów np. tabel w podrozdziale 2, rozdz. 2, s. 161-187,
- trzykrotna prezentacja tych samych danych – opis, tabela i wykres, np. s. 198-199, 206-207; należy traktować odbiorcę/czytelnika poważnie,
- nieuzasadniony zapis spisu tabel i wykresów fontem pogrubionym, s. 330-337,
- brak spisu rysunków, nawet jak był tylko jeden!,
- niekompletny i obciążony błędami spis bibliograficzny – powtórzone pozycje np. 85 i 86, 94 i 95; braki w opisach np. 124, 130, 134; brak spisu źródeł internetowych
- niewłaściwy opis aktów prawnych – ważny jest akt, nie konkretny artykuł, paragraf, który może być przywołany w treści, ale nie w opisie na końcu.

Konkluzja

Praca mgr Pauliny Marii Karolczak to studium teoretyczno-empiryczne, dobrze osadzone w literaturze przedmiotu i mające dostrzegalne walory naukowe. Dysertacja stanowi wkład do badań nad wykorzystaniem Funduszy UE w celu stymulowania rozwoju wiejskich jednostek samorządu terytorialnego. Pozytywnie można ocenić poziom dysertacji w warstwie teoretycznej i względnie pozytywnie w warstwie empirycznej. Mimo wszystkich niedoskonałości i uchybień merytorycznych i formalnych można stwierdzić, że Doktorantkę charakteryzuje rzetelność badawcza i względnie poprawne przygotowanie merytoryczne do prowadzenia pracy naukowo-badawczej.

Stwierdzam, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska mgr Pauliny Marii Karolczak pt. *„Fundusze Unii Europejskiej jako instrument zarządzania rozwojem lokalnym na przykładzie gmin wiejskich województwa łódzkiego”*, przygotowana pod kierunkiem naukowym promotora prof. dra hab. Wojciecha Grzegorzcyka i promotora pomocniczego

dr Magdaleny Wiśniewskiej, odpowiada na wystarczającym poziomie ustawowym wymaganiom. Autorka wykazała się odpowiednią ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie nauki o zarządzaniu oraz względnie poprawną umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, a przedstawione rozważanie stanowi oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych. Tym samym przedstawiona rozprawa uzasadnia nadanie mgr Paulinie Marii Karolczak stopnia doktora nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości. Wnoszę więc o dopuszczenie mgr Pauliny Marii Karolczak do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

